

Pràctiques artístiques i cultura de base per l'empoderament de persones i col·lectius

Aquest ha estat un taller on integrants de la xarxa Artibarrri, com també altres agents de la ciutat (espais juvenils, lleure infantil, centres educatius, associacions i xarxes, moviments socials), intercanviem experiències sobre projectes i accions que posen l'accent en el desplegament als barris de Barcelona de pràctiques artístiques i expressions de la cultura sorgida des de la base, i com han contribuït a apoderar les persones vinculades (entitats, persones, tradicions de la cultura popular).

Quins són els objectius d'aquest taller-debat?

- a) Reflexionar sobre els **encerts** i **errors** de 3 experiències de creació artística, de valoració i potenciament de la cultura popular sorgida als barris
- b) Recollir els aspectes i elements que afavoreixen el fet que unes propostes **arrelin** entre la gent d'un barri, que motivin la **participació**, la seva **sostenibilitat** al llarg de temps i **l'apropiació** d'aquestes propostes per part d'entitats i persones de barris populars.

Experiència Bon Viver de les Arts (als Barris de Bon Pastor i Baró de Viver)

.-1 Comença

Bon Viver d'Arts començà amb "temps de barri", i l'important, llavors, era prendre consciència de les activitats culturals i artístiques que es feien i de la importància d'aquestes activitats i accions pels nostres barris.

Van començar 5 entitats dels dos barris, i van fer proves..: teatre fórum amb Teatre Pa Tothom, amb Jacarandá, amb els Centres Cívics dels 2 barris...

Era un esforç per comunicar els dos barris..

No teníem suports, sinó que ho fèiem de forma autònoma

Quan arriba el Pla de Barris se'ls demana suport i d'aquesta manera s'arriba a 21 entitats, en l'actualitat..

També s'ha aconseguit que hi hagi mobilitat entre els 2 barris, i que es visitin les activitats que es fan en cada barri, al llarg de les Jornades, que normalment són al mes de març de cada any.

Cada cop que s'organitza el Bon Viver..., es cerca un tema, per exemple, el dia

de les dones...I es dedica al tema en concret. Si es recullen diners al llarg de les Jornades i de les diverses activitats, es donen a entitats que tinguin relació amb el tema escollit.

.- 2 Encerts i errors:

Encerts

L'estratègia de Bon Viver és una estratègia que segurament va més enllà, i permet potenciar les relacions i l'entramat comunitari, fomentar la cohesió social i comunitària. Potencia les relacions i el coneixement mutu, fonamenta l'intercanvi.

La conclusió dels impulsors respecte dels encerts és que viuen positivament el procés, que tenen la sensació d'haver avançat i evolucionat..

Abans, els barris no tenien relació (Baró de Viver i Bon Pastor) i ara cada cop més s'han establert relacions i lligams. Del no res s'ha fet sorgir alguna cosa i es demostra que ha servit...

Errors

En les coordinacions: Errors de no convocar a la gent que calia, oblit, poca cura en identificar les persones clau.

Aglomeracions de gent en les activitats, i per tant de programació concreta d'activitats

Quan per raons diverses s'ha hagut d'aturar l'organització d'activitats un temps, per exemple, quan va acabar Temps de barri, va haver un temps de no fer res i això va perjudicar el procés.

Si el grup motor falla per raons diverses, això pot ser una debilitat o un error.

Dificultats no resoltes en les relacions entre entitats de diferents barris, conflictes que no s'han abordat de forma adequada i que no s'han solucionat.

.- 3 Participació

Primer hi ha una trobada del nucli del grup motor que proposen algunes idees força, i s'imaginen com pot ser cada any, i després es convoca a tothom, i s'obre a la participació i els comentaris de les diverses entitats....

Reunions mensuals del grup impulsor i coordinador, buscant sempre que no coincideixi amb cap activitat

Es fa un treball "porta a porta", insistint, explicant, informant, motivant....

Es convida a tothom, i de forma oberta. Això va motivar que les entitats s'anessin sumant poc a poc.

També és important la confiança que ens feien a les dinamitzadores de l'activitat, la gent i entitats dels barris.

Aquest any 2016 s'ha començat a convocar entitats i persones de Trinitat Vella, per tal d'articular aquests tres barris.

Les activitats i les accions generen entusiasme i això engresca, per exemple, els monòlegs solidaris (que és una activitat dins de la programació del Bon Viver...)

Les entitats fan propaganda i difusió perquè se senten motivades i volen expressar i mostrar el que fan.

Les mateixes 5 entitats i persones que vam endegar i impulsar la primera vegada el Bon Viver...s'han quedat i han pogut donar-li continuïtat, això és clau.

Diverses entitats dels dos barris hi estan implicades, aportant un sentit de pluralitat, diversitat i amplitud.

Al final de cada jornada del Bon Viver..., es fa una darrera reunió d'avaluació de les activitats i del procés seguit; així mateix, les avaluacions i comentaris de la gent es recullen al llarg de les activitats, i després de cada sessió al llarg de la setmana o els 10 dies quan es fan les activitats.

És important que hi hagi persones que es preocupin per motivar i incentivar la participació en cada espai, àrea., conjunt d'entitats per exemple, que participin les AMPAs, i els nanos de les escoles a través de les AMPEs..

.- 4 Factors d'èxit

El grup motor és clau i és factor d'èxit, la força estratègica és aquesta.

També la coordinació dels serveis i tècnics dels barris: que impulsen i sostenen d'una forma "neutral", donant protagonisme a les entitats i grup motor. Els tècnics i serveis donen cobertura i suport, acompanyen, però no imposen criteris.

Les relacions creades i els vincles creats, la vinculació i el coneixement, és fonamental.

S'ha aconseguit que tothom RECORDI que a l'any tindran una cita.

Hom creu que Bon Viver... té legitimitat popular i institucional, ara per ara.

Voces con sentidos, van generar molt d'èxit, un taller sensorial que va generar molt benestar entre els participants.. (es destaca com aportació d'una entitat externa als barris que hi va participar l'any 2015)

El fet que tot sigui proper, fet per la gent dels barris, per la gent de sempre, la que trobem cada dia a qualsevol lloc del barri..., això és clau.

El projecte en el seu conjunt, té més importància que les persones i que les entitats que l'impulsen.

.- 5 Sostenibilitat

Ampliar i fer la proposta a nivell de Districte, tot implicant als tres barris, o sigui també a Trinitat Vella.

S'ha creat una entitat formal per donar-li continuïtat i ampliar-ho a d'altres barris del Districte.

La trama relacional quan es fa sòlida i s'enforteix permet la sostenibilitat.

S'ha de saber traspasar bé el sentit, la manera de fer, els objectius...i que siguin entitats les que ho assumeixin, no individualment..., perquè les persones poden baixar de ritme, abandonar, però s'ha de garantir una continuïtat del projecte.

El projecte i el seu impacte és el que perdura, més enllà de les persones que ho dinamitzen i impulsen.

Que la llavor que s'ha sembrat arrel i creixi.

Claus estratègiques:

- .- entitats del barri són les que proposen i el fan créixer.**
- .- obertura a tothom, a totes les entitats.**
- .- porta a porta.**
- .- missió clara.**

- .- sense tancar el programa d'activitats, ni concretar còm participar
- .- diversitat d'activitats.
- .- diferents espais de participació i possibilitats diverses i portes obertes.
- .- flexibilitat en la implicació, en la programació, en general
- .- cohesió social, clara i concreta.
- .- intercanvi entre barris.
- .- lideratge clar i clau.

INSTITUT JOAN COROMINES **EMOCIONA'T (A SANTIS)**

1.- Comença

Motivació inicial: alarma social per bandes de joves en la zona, en places públiques, etc..

El projecte prové de la iniciativa, iniciada el 2005, pel Districte de Sants-Montjuïc en referència a l'increment de població juvenil nouvinguda en els últims 10 anys. El projecte es bateja com a "Punt de partida Jove" i s'acompanya d'activitats al carrer i als IES amb un índex d'immigració més elevat. Es realitzen classes de teatre al Joan Coromines, Lluís Vives i Consell de Cent. Se'n beneficien directament 134 joves i aproximadament 1000 indirectament. Des del 2012 el projecte es gestiona des de l'únic centre que el continua, l'Institut Joan Coromines, i es finança amb els fons propis de la nostra entitat, Artixoc.

2.- Encerts i errors

Encerts:

S'organitza com una classe de teatre setmanal amb una durada de 2h, que **s'inclou com a optativa** (Aprentatge i servei) per als alumnes de 2n d'ESO. O sigui forma part de l'horari escolar.

El teatre és una eina per excel·lència ja que arriba a tots els nivells de la persona: aprenentatge cognitiu, desenvolupament psicomotriu, aprenentatge conductual.

46 joves participant a hores d'ara.

Es fan intercanvis amb altres països, entre ells Alemanya.

Errors:

Es va començar el projecte del braç del Dte Sants-Montjuïc. Molts debats, moltes empenyades.

Districte no s'implicaven gens. D'entrada era transversal serveis socials i joventut.

Es nodria amb Educadors de carrer, però aquests canviaven molt, i llavors depenia dels educadors i llur tarannà...No hi havia criteris institucionals clars, i llavors la cosa generava en derives....segons el moment, i segons els Educadors.

Es va veure que amb molts recursos no es feia el mateix que amb pocs recursos, finalment es van assolir moltes coses amb pocs recursos. No ens podem refiar dels diners.

Al principi es feia fora d'horari escolar. Fora d'horari escolar no acabava de cuallar...

Molts cops no s'han posat límits als nanos, perquè entre d'altres coses les problemàtiques i el nombre de nanos i de problemàtiques desbordaven els organitzadors.

Es va gastar massa energies en intentar omplir activitats en temps extraescolar, inclús fent altres disciplines, però l'error era fer-ho en horari extraescolar.

3.- Participació

La participació de l'Institut i del seu equip de professor era petita al llarg de la fase en què l'Ajuntament hi estava molt implicat. Actualment podríem dir que es nota un abans i un després. També ajuda el fet que el professor de referència passa moltes hores a l'Institut i hem estat presents a claustres, reunions d'equip, etc. El professorat ens coneix, alguns ens valoren molt, altres encara ens miren amb recel (o enveja? Hi ha tensions que no acabem d'entendre)

La participació i alta motivació dels joves de l'Institut atrets pel teatre, la dansa. L'element clau per aconseguir la participació dels joves van ser els intercanvis i sobretot l'intercanvi realitzat a Catalunya, al mateix Institut, que va ser organitzat amb la plena col·laboració dels alumnes. Es van implicar molt i la nostra relació amb ells va créixer molt, encara dona fruits. Entre ells va néixer un lligam molt fort.

4.- Factors d'èxit

El Districte es va retirar. Però es va decidir tirar endavant. Es van recollir finançaments diversos i variis.

Malgrat que aquestes dificultats financeres eren difícils per garantir la feina, la relació amb l'Institut en el que es feia el treball, el seu equip de profes, és molt compromès i molt implicat (però caòtic).

Voluntat de continuar per part d'Artixoc malgrat les dificultats, i compromís de l'equip de professores de l'Institut.

La progressiva implicació i participació dels joves.

5.- Sostenibilitat

Es garanteix la sostenibilitat amb les implicacions diverses i les ganes de totes les parts. Les voluntat de continuar i de voler dur endavant la proposta.

Amb la motivació de les parts: institut, professorat, nosaltres com Artixoc.

La progressiva participació de més joves, que han anat passant d'uns 24 inicials als 46 actuals.

Es van obtenint recursos de diverses fonts, no gaires, però permeten anar impulsant accions.

Cada vegada estem més segurs dels resultats i de com afrontar la supervivència del projecte. Sabem defensar-lo, encara que econòmicament hauria de disposar de més fons.

També es disposa del suport econòmic del Col·legi de Psicòlegs de Catalunya, que aporta una professional voluntària, i que permet fer suport a certs alumnes que ho necessiten, i al projecte en general.

Claus estratègiques:

- .- Obertura (però això al principi va ser un problema per comprometre's).**
- .- Integració en el currículum del Institut, i per tant implicació de profes i alumnes.**
- .- Participació i compromís dels joves.**
- .- Entusiasme.**
- .- Possibilitats de viatjar pels joves.**
- .- Obertura a la societat i a la comunitat externa de l'institut.**

XIC AL POBLE SEC

1.- Comença

Creació XIC (Xarxa d'Intercanvi de Creació), que sorgeix d'una idea exportada d'Argentina, va començar com a Rua Xic l'any 2011 al barri del Poble Sec. El seu objectiu era i segueix sent ocupar espais de la ciutat (museus, mercats, auditoris) amb participació ciutadana i perspectiva de crítica sociopolítica, utilitzant l'art com a nexa i el teatre com a fonament. En origen, XIC formava part de l'entitat MARABAL.

2.- Encerts i errors

Encerts

Potenciar el teatre comunitari, lligant això amb l'antiga tradició de teatre popular al carrer.

La motivació de les persones que esdevenen actors amateurs.

La metodologia que s'utilitza: l'obra es relaciona amb la història del barri, això permet la participació de la gent més gran; tallers a domicili, tot visitant les diverses entitats; tallers setmanals: participen escoles, grups diversos, residències d'avis. La visita de professionals als assajos. Les reunions periòdiques i participatives. Els assajos col·lectius abans d'estrenar la peça. Es fan excursions per identificar-se amb escenaris i contextos.

Errors

En algun moment s'ha intentat imposar la lògica de la participació occidental a tothom, fos d'on fos, i això ha comportat errors en la implicació d'una gran diversitat de persones.

En les maneres de planificar i fer la gestió per afavorir la participació àmplia de la comunitat.

Fins ara s'ha fet una direcció artística de caràcter intern, per part del grup motor, i no s'ha incorporat una mirada externa, una mirada que permeti millorar molt més temes i escenes, composició en general.

3.- Participació

Durant les primeres quatre edicions aquesta participació es va dur a terme a través d'una rua on els veïns i veïnes estaven convidats a participar activament: des de la producció plàstica fins a la desfilada. L'objectiu final és crear cohesió de barri, sentiment de comunitat i un apoderament ciutadà.

Es crea un espectacle teatral en comptes de la rua, doncs es comprova que la gent hi participa molt més.

Un dels principals problemes que es destaca és la diferència dels nivells socioeconòmics entre els participants. Malgrat que hi hagi una gran diversitat cultural i d'edats, la capacitat econòmica segueix sent un trava per molts veïns i veïnes, els quals volen però no poden participar.

Una altra qüestió que afecta la participació és l'idioma.

4.- Factors d'èxit

El pas de fer una rua a una obra teatral popular, és un factor d'èxit fonamental. El procés de producció d'una obra teatral requereix un nivell de convivència, tolerància i familiaritat que és molt valuós per la cohesió de grup. Els números no enganyen, si a la rua hi participaven unes 300 persones, al menys 900 s'impliquen en l'obra teatral, que uneix teatre oprimint, teatre de carrer i teatre amateur.

La motivació i cohesió dels actors amateurs.

El projecte Creació XIC ha rebut l'atenció de mitjans com TV3 (al programa Tot Un Món) i ha estat reconegut per la UNESCO. A més a més, l'èxit de l'obra ha fet possible que s'hagi exportat a altres barris, convertint-lo en un projecte de ciutat.

5.- Sostenibilitat

Durant el debat, s'ha proposat que s'intenti facilitar a aquest grup els recursos pels quals es puguin autogestionar de manera que tinguin la possibilitat de funcionar independentment, vinculats al barri, mentre XIC continua la seva tasca. Si s'aconseguís això, aquest grup tindria la oportunitat de prendre consciència de les dificultats de les quals s'encarrega XIC (com ocupar espais públics, la frustració de trobar-se portes tancades, la falta de respecte de les institucions, etc.), el qual podria desembocar en un coneixement que els faria agents actius en la lluita que du a terme Art&Coop.

Claus estratègiques

- .- Estructura i clau la col·laboració entre institucions culturals i el teatre comunitari.**
- .- El projecte vol ser de qualitat.**
- .- El projecte va començar com a rua, i això motivà al principi, però després el factor clau és la continuïtat al llarg de 6 mesos o més de participació i assaig..(setmanalment) en una producció de teatre comunitari.**
- .- No totes les entitats que hi participen són de teatre i són diverses.**
- .- Participació de molta gent diversa.**
- .- Diferents tallers complementaris.**

REFLEXIONS FINALS DE LA JORNADA

- .- Hi pot haver una demanda de la comunitat per impulsar una iniciativa determinada.
- .- Pot ser no hi ha demanda explícita, sinó partir del què està passant en un context determinat (per exemple, queixes...que expressen quelcom..)
- .- L'art dóna espais d'expressió i relació més complexos, més rics...
- .- Els 3 projectes presentats ajuden a conrear el sentiment de pertinença, i això permet enfortir les relacions comunitàries.
- .- Per ajustar millor les propostes i les accions. Hem de considerar de forma crítica que partim d' esquemes acceptats, tenim "a priori", tenim una imatge fixa, això ens dificulta l'anàlisi...Cal fer una observació sortejant aquests prejudicis, "a priori".
- .- Apertura dels espais de participació a les particularitats, als temps de cadascú, als interessos... Cal saber adaptar a les característiques i especificitats els processos participatius.
- .- Intergeneracionalitat és molt important, no cal segmentar per grups d'edat. Aquesta transversalitat és un factor d'èxit en moltes accions comunitàries, creatives, culturals...
- .- No hem considerat com un problema el factor econòmic al llarg de la sessió, ja que sembla que s'està convençut de poder superar aquesta dificultat de diferents formes i maneres. Per exemple, Bon Viver de les Arts assoleix la seva continuïtat amb un pressupost mínim...
- .- És important reivindicar l'ús d'infraestructures i subvencions públiques enteses com a espais i recursos de i per a tothom.
- .- Els espais públics són de tothom, i per a tothom; ens pertanyen.
- .- Transformar més que reformar, és el que pretenen les accions creatives i culturals.
- .- S'ha de fer possible un ampli coneixement entre projectes i entre entitats als diferents territoris.
- .- Art i participació "és una mina d'or", perquè permet millorar les relacions, la construcció d'allò comú...L'Art proporciona espai d'expressió, de connexió, de diàleg. La participació també es veu molt afavorida.

.- El repte que se'ns planteja és, com fem per a que sigui comunitari? Passar de ser espectadors a ser actors, i que hi hagi implicació, al llarg d'un procés...

.- La xarxa social en un context determinat és clau; cal facilitar, cal permetre que algú, o que les entitats, o que la proposta tingui enxarxament comunitari.

.- Treballar amb objectius pre-fixats?, o fer-ho amb una flexibilitat àmplia? Cal tenir present que els "a priori" poden replantejar-se constantment....

.- Qui apodera a qui? Són els o les tècniques?, qui ho fa? O és un procés relacional, que permet aquest apoderament, i aquesta retroalimentació dels diferents actors?

.- A partir d'un procés comunitari es pot facilitar i permetre la visibilitat dels sectors menys visibles, o més exclosos.